

MARÓTI GÉZA SIKERE. Már a legutóbb megjelent füzetünkben jelentettük, hogy Maróti Géza megbízták a mexikói nemzeti színház nézőtere terveinek elkészítésével. Erre kivüle több neves külföldi művész és vállalat is kapott megbízást (köztük a világhírű new-yorki Tiffany-cég), úgy hogy honfitársunknak ugyancsak kemény versenytársakkal kellett megküzdenie. Őszinte örömmel jelenthetjük, hogy Maróti Géza e mindenképpen megtisztelő versenyből győztesként került ki, mert nemcsak a nemzeti színház nézőterének művészi megoldását és elkészítését bízták rá, hanem ezenfelül még megbízást kapott az előcsarnokok és lépcsőházak művészi kiképzésének megtervezésére is. Az eddigi megállapodások szerint a színházat 1910. esztendő tavaszán nyitják meg.

A. M. IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT DEBRECENI fiókbizottsága március hó 15-én alakult meg. A bizottság elnökévé megválasztották Weszprémy Zoltánt, Hajdu megye és Debrecen szabad királyi város főispánját; alelnökévé Kovács Gyula alispánt, Kovács József polgármestert és Haranghy Györgyöt, títkárnak pedig dr. Rácz Lajost. A bizottság közelebb kezd meg működését.

LESSING GYULA, titkos tanácsos, a berlini iparművészeti múzeum igazgatója, 65 éves korában meghalt Berlinben. 1875 óta állt a múzeum élén s különösen az általa szerkesztett kiadványokkal az iparművészet történetének igen becses anyagot szolgáltatott. Alig pár hónapja, hogy nyugdíjaztatását kérte. Utódja Falke lesz.

DEUTSCHER WERK-BUND cím alatt új egyesület alakult meg Münchenben, mely működését az egész német birodalomra kiterjeszteni akarja. Alapszabálytervezetéből kiemeljük a következőket: Gyakorlati úton kívánja megvalósítani a német iparnak és műiparnak technikai tökéletesítését, művészi formákba való öntését; ezért a művészet és mesterség meg ipar között szoros érdekkapcsolatot akar létesíteni. Az ipari termelés minden terén hadat üzen az ízléstelenségnek, harcol amaz ipar ellen, melyben közművelődési tartalom nincsen. A nagyközönség körében fejleszteni akarja a műizlést s a művészeti munka iránti érzéket s e tekintetben a kereskedelem s a hivatalos fórumokra is kiterjeszti figyelmét. A jövő érdekében az iskolai tanításnak útbaigazítást ad a helyes iparosképzés tekintetében. Hatni akar a német városépítés gyakorlati és esztétikai kifejlesztésére. Mindezzel azt a célt kívánja szolgálni, hogy a művészet, kézmű- és gyár-ipar szoros összekapcsolásával a német nemzeti termelés nemesbítették s nagyobb arányokat öltön. Az alapszabályok szövegezését egy 17 tagból álló választmányra bízták, melyben Németország legnevesebb iparművészei szerepelnek, köztük R. Riemerschmid; Bruno Paul; Bruckmann; Behrens; J. Hofmann (Wien) stb., a végleges megalakulásra pedig f. é. októberre hívták össze a közgyűlést.

MERKANTIL GRAFIKA. Újabban nálunk igen örövendetes irányban vidéken is olyan intézmények fejlődtek magánemberek buzgóságából, ahol a grafika egy-egy alkalmazási tárgya különleges ápolásban részesül. Kner Izidor Gyomán, a művészi meghívók előállítására adta magát. Nagy áldozatokkal művészmunkatársakat keresett hozzá. S bár 1000 koronás pályadíjat tűzött ki egy kis meghívó rajzának jutalmazására, a művész urak nem igen kaptak az alkalmon. Kner, a nyomdász megteszi kötelességét, azonban a magyar rajzolóknak még nem állnak mindig feladatuk magaslatán. A bántó dolog csupán az Kner úr meghívóinál, hogy minden általa nyomott kép sarkában A. G. betű van. Ilyen betűkkel pedig, ha jól tudjuk, nem kezdődik egy magyar kemigrafusnak a neve sem.

Molnár Mór Szekszárdon irodalmi és nyomdai intézetében naptárakat és „íróaljszatot” gyárt, nagy tömegben és tekintélyes külföldi exportot is ér el vele. Külön rajzolókat tart, akinek tervei után a lemezeket vagy ott Szekszárdon metszik, vagy legalább is itthon készítik. Ugyancsak az ő szerkesztésében jelenik meg a vidéki nyomdatulajdonosok hivatalos lapja, amelyből ugyan csak az tűnik ki, hogy a vidéki nyomdatulajdonosokat jobban érdekli az üzlet, mint az iparművészet.

A NYOMDÁSZ MŰVÉSZETE. Semmit sem fognak fel nálunk helytelenebb alapon, mint a nyomdászok képzését. Amit a szakiskola és a szakirodalom nyújt számukra, az vagy olyan kevés, hogy nem lendít rajtuk, vagy olyan sok, hogy senki sem tanulja ki.

A nyomdász-irodalomban az önálló élmények és tapasztalatok helyett több szerepe jut inkább az olvasmányokból absztrahált eredmények közlésének. Pedig akiben még nem érlelődött az igazság meggyőződésé, az másokat sem fog tudni meggyőzni. Ma még az évkönyvekben és a folyóiratokban nagyon is sok a nomád tollforgató, aki ma ide, holnap oda üti bele — a pennáját. Mindenekelőtt a szakírókat kell letelepíteni a komolyabb munkához. A tanulság abban az esetben nem marad el, ha az író többet tud mint az olvasó.

A szakiskolánál, amelyet a szakkör tart fenn dicséretes kitartással s áldozatokkal, a szakirodalomról elmondottakból sok elvet lehetne ismételni. Sok a tanár és kevés az eredmény. Különösen hamis nyomon járt eddig és jár még most is a rajzoktatás, amelyet pedig ugyanannyi órában tanítanak, mint minden mást együttvéve.

A nyomdászoknak művészetre való nevelését nem szabad olyan komplikáltnak felfogni, mint amilyenek a tanmenetek és szakcikkek írói felfogják. Jóformán egy tételben összefoglalható az: a tanításnál, az irodalomnál olyanokat kell adni a nyomdászoknak, ami alkalmas iparművészeti tevékenységüket növelni.

Iparművészeti tevékenység! Mit értünk ez alatt? Nem azt a rajzolgatást, amelynek eredménye az inkább fájdalmas, mint esztétikai hatást keltő fejlecek, címlapok, figurális szedések, képeslevezőlapos virágfürtök stb. A nemes igényeket szép, de miért erőltetni a rajzművészetet, amíhez épp olyan iskolázás és tehetség kell, mint a zenéhez.

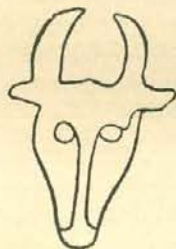
Nincs kizárva, hogy van nyomdász, aki megtanul jól rajzolni. A magyar nyomdászok közt is van vagy három. De mind a 6 vagy nem tudom hány ezernek mégsem kell ecsettel fegyverkeznie. Nem a komponálás a nyomdász feladata, hanem a kombinálás.

A nyomdász-művészet röviden: kombinatív művészet. Minden nyomdász a rendelkezésre álló elemekből (papíros, betű, vonal, dísz, illusztráció, festék stb.) válassza ki a céljához valót s

azt alakítsa önálló szerkezzé. Tér- és színérzék vezesse munkájában s előtte, mint ideál, lebegjen állandóan a nagy dekoratív egységre való törekvés.

Ilyen kombinatív munkához adjanak példát a szakfolyóiratok s könyvek. A jóakarató rossz rajzok tarkasága s cífrasága helyett, az egyszerűség eleganciáját kultiválják. Nem szabad azért, mert egy nyomdász valami olyat csinál, mely az ő iparművészetének körén kívül esik, azt mindjárt közre adni. Ami a művészetnek nem jó, az ne legyen a nyomdászoknak sem jó. Főleg pedig a szakoktatásban nem szabad féltudást terjeszteni. Olyan képességeket kell nevelni, amivel mindenki önállóan tudjon alkotni a készen kapott elemekből.

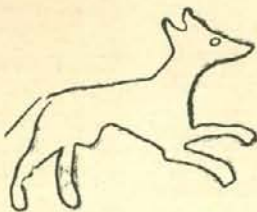
CZAKÓ.

A PAPIROS VÍZJEGYE. A XIV.

századbéli magyarországi papírosoklevelek vízjegyeiről tudományos értékű feldolgozást tett közzé Szőnyi László, az iparművészeti múzeum őre. Könyve megjelent az Athenaeumnál 1908-ban. Terjedelme 100 oldal és XVII képes tábla. Ára 3 korona.

E tanulmány a Magyar Nemzeti Múzeum és az Országos Levéltár összes XIV. századi papírosokleveleinek vízjegyeit és az azokból leszűrt egyes diplomatikai

tanulságokat foglalja magában. A nagy szorgalommal összegyűjtött anyag azonban a diplomatikuson kívül bizonyára a kulturhistorikust és az archeológust is érdekelné fogja, sőt olyan formákat is találunk benne, melyek iparművészeti szempontból is figyelemreméltók. A papírmalmok többé-kevésbé artisztikus jeggyel jelezték cégüket.

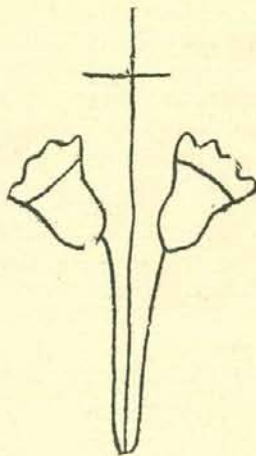
Maga a merített papír önmagában is szép. A színe még nincs kaolinnal agyonfehérítve, inkább meleg árnyalatok felé hajlik. Szakadozott szélét onnan nyeri, hogy merítés alkalmával a merítősztárolólefoló anyag, bár vékonyabb rétegben, a keretre is ráta-

pad. Azonkívül a merítőforma vízszintes és függőleges dróthálózata is nyomot hágy a papíron, mely különösen a világosság elé tartva látható tisztán, sőt a régi papíroson a durvább bordázat kézzel is kitapintható. Külsőleg állati enyvvel vonták be a papírost, ami tartósságát fokozta.

A vízjegy formája maga is drótból van kialakítva s a szita középtájára van forrasztva, vagy se-lyemszállal rákötve.

A jegy többnyire vonatkozásban van a gyárral, ahol a papír készül. A címerek, betűk, ornamentumok, eszközök, valódi és képzeletti állatok, virágok és gyümölcsök mind igen egyszerűen vannak stílizálva, hogy drótból való kihajlításuk ne okozzon nehézséget. Ma már csak szatinált vízjegyet ismerünk, amit belenyomnak a papírnak egyik oldalába.

A brassói papírmalom (1546) Brassó, a nagyszebeni (1573) Nagyszében, a kolozsvári (1584) Kolozsvár városának címerét használja vízjeggyül. A gyulafehérvári papíroson 1647-ben a G. R. betű Georgius Rákóczi-ra vonat-

kozik, a későbbi karddal átdöfött sisak és az M. A. P. T. pedig: Michael Apafi Princeps Transsilvaniae. Szőnyi összesen 1216 vízjegyet ismertet részletesen. Kikutatja ere-

detöket, megállapítja kormeghatározó értéküket és hogy cancelláriák szerint hol, mikor és milyen vízjegyeket használtak. Tárgy szerint is csoportosítja az ábrázolatokat. A vonal, kör, csillag, háromszög, kereszt, hármasszög, betűk, szerszámok, fegyverek, emberi alkotások és végül emberi, állati s növényi motívumoknak részletesen jelzi provenienciájukat és a főbb típusokat képekben is bemutatja. CZAKÓ.

